

Stem vir die Suid- Afrika wat

Dy verdien!



ACDP Manifes
Plaaslike Regeringsverkiesings 2026





VOORWOORD

Die werklikheid waarmee ons gemeenskappe te kampe het

Twee-en-dertig jaar het verloop sedert die aanbreek van Suid-Afrika se demokratiese bestel, met die belofte van 'n vrye en beter toekoms vir ons almal. Ons Grondwet bepaal onder meer dat die oogmerke van plaaslike regering is om die lewering van dienste aan gemeenskappe op 'n volhoubare wyse te verseker, maatskaplike en ekonomiese ontwikkeling te bevorder en 'n veilige en gesonde omgewing te bevorder. 'n Munisipaliteit moet ook sy administrasie, begrotings- en beplanningsprosesse so struktureer en bestuur dat voorkeur aan die basiese behoeftes van die gemeenskap gegee word.

In stryd met hierdie grondwetlike plig sien ons egter hoë vlakke van korrupsie en wanbestuur wat tot swak en ondoeltreffende dienslewering aan gemeenskappe lei. Ten spyte daarvan dat gesinne en hele woonbuurte steeds hoër eiendomsbelasting, belastinge en byheffings betaal, gaan hulle gebuk onder gebrekkige dienslewering, wat grootliks toegeskryf word aan die gebrek aan instandhouding van noodsaaklike infrastruktuur.

Gevolgtreklik verkeer ons huishoudings en ondernemings onder druk om te oorleef. Die huidige werkloosheidskoers is ongeveer 43,7% wanneer ontmoedigde werksoekers in berekening gebring word, en werklose mense, veral ons jeug, sukkel en leef ver onder die armoedegrens. Baie Suid-Afrikaners voel ook onveilig en is bang om teikens te word van opportunistiese misdadigers wat die reg nie vrees nie. Vroue, kinders en bejaardes is veral kwesbaar.

Stem vir die Suid-Afrika wat jy verdien

Ware verandering begin by jou en my. Deur ACDP-raadslede tot jou metro en plaaslike munisipaliteit te verkies, vertrou jy bekwame, etiese en verantwoordelike staatsamptenare toe om bekostigbare dienste doeltreffend en doelmatig aan jou gemeenskap te lewer. Ons dra jou beste belange op die hart en sal verseker dat alle hulpbronne onder ons toesig optimaal bestuur word, en dat plaaslike infrastruktuur in stand gehou en ontwikkel word. Die ACDP is daartoe verbind om gemeenskappe veilig en skoon te hou en sal hul ekonomiese groei bevorder deur 'n gunstige omgewing te skep waarin inkomste gegenereer kan word.

Ons verbintenisse

As 'n party wat op Bybelse beginsels gegrond is, streef die Afrika Christen Demokratiese Party daarna om God te eer en jou in die middelpunt van ons beleidsvorming te plaas. Ons is vasbeslote om kritieke kwessies sonder vrees of begunstiging aan te spreek en te verseker dat jou metro en plaaslike munisipaliteit behoorlik toegerus, beman en professioneel bestuur word. Stem vir die Suid-Afrika wat jy verdien; 'n Suid-Afrika vol geleenthede waarin jy, jou gesin en jou gemeenskap kan floreer en groei.

STEM ACDP.

EERW. KENNETH MESHOE LP

President: Afrika Christen Demokratiese Party

Integriteit. Diens. Uitnemendheid.

Dy verdien dit!



INHOUD

BLADSY

VOORWOORD	i
UITVOERENDE OPSOMMING	1
ONS OPLOSSINGS	2
Doeltreffende munisipale dienslewering	2
'n Betroubare en bekostigbare energievoorsiening	3
Bevordering van plaaslike ondernemings en ekonomiese groei	4
Paaie, vervoer en infrastruktuur	5
Toegang tot behuising	5
Landelike, landbou- en omgewingsontwikkeling	6
Toegang tot skoon water en sanitasie	7
Toegang tot gesondheidsorg	7
Kuns, sport en ontspanning	8
Gemeenskapsveiligheid	9
STEM ACDP	10

UITVOERENDE OPSOMMING

'n Geleentheid vir ware verandering

Namate nog 'n termyn van plaaslike regering tot 'n einde kom, kan daar geen twyfel wees dat veels te veel van ons munisipaliteite in hul plig faal om ons gemeenskappe te beskerm, in stand te hou en uit te bou nie.

Hulle verbrokkel onder chroniese mislukkings in dienslewering, wydverspreide finansiële wanbestuur, toenemend verkwistende en onreëlmatige uitgawes, en word bestuur deur verkose raadslede wat blykbaar hul rade as persoonlike voerkrippe beskou.

Leierskap met integriteit

Die ACDP is gereed en vasbeslote om hierdie mislukkings reg te stel en sal begin deur te verseker dat die regte persoon vir die werk aangestel word—iemand met 'n sterk werksetiek, tegniese bekwaamheid en uitgebreide ervaring op hul kundigheidsgebied.

Dit strook ook met die Bybelse opdrag (die Jetro-beginsel) wat die ACDP bevorder, naamlik dat diegene wat verkies word om jou as openbare verteenwoordigers te dien, bekwaam en betroubaar moet wees en oneerlike gewin moet haat. Die belangrikste is dat hulle daarna moet strew om God te eer in alles wat hulle doen (Eksodus 18:21-22).

Op die bladsye wat volg, sal ons sommige van die kwessies oorweeg waarmee plaaslike regering en ons gemeenskappe vandag te kampe het, en oplossings aanbied wat ons glo die potensiaal het om dienslewering in jou omgewing merkbaar te verbeter, gerugsteun deur beginselvaste en besliste leierskap in ons metro's en munisipaliteite.

En ja, **jy verdien** dit!



ONS OPLOSSINGS

Doeltreffende munisipale dienslewering

'n Dinamiese, goed bestuurde plaaslike regering begin by toegewyde, verantwoordelike en bekwame staatsamptenare, en wanneer respek, geregtigheid en diens beleid en optrede dryf.

Die ACDP sal:

- Met enkele uitsonderings steun verleen aan die Wysigingswetsontwerp op Plaaslike Regering: Munisipale Strukture, 2024, wat statutêre reëls en riglyne wil daarstel vir koalisieregerings wat uit rade sonder 'n volstreekte meerderheid ontstaan, veral gegewe die onstabiliteit wat in baie sulke koalisies bestaan, insluitend in sekere metro's. (Ons steun nie die Wetsontwerp se drempel van een persent om vir 'n setel in 'n munisipale raad te kwalifiseer nie);
- Op metrovlak institusionele hersienings van handelsentiteite (soos Joburg Water en City Power) doen om organisasiestrukture platter te maak en buitensporige bestuurslae te verminder. Dit sal vinniger besluitneming en kostevermindering bevorder en dienslewering verbeter;
- Verseker dat munisipale strukture en stelsels geoptimaliseer word om ons distrikte, munisipaliteite en metro's ten beste te dien; en
- Faktureringstelsels verbeter om die invordering van munisipale tariewe en diensgelde regverdig en billik te maak.

Al hierdie voorstelle is afhanklik van doeltreffende stelsels vir inkomste-generering en -invordering. Die ACDP sal hierdie stelsels optimaliseer terwyl koste beheer word. Daarbenewens sal ons die billike-aandeel-formule vir plaaslike regering hersien, gegewe bevolkingsverskuiwings, vinnige verstedeliking en toenemende huishoudelike groei soos deur sensusverslae aangedui.

Ons sal ook:

- Beginselvaste, aanspreeklike en bekwame, doelgeskikte munisipale bestuurders, departementshoofde en personeel uitsluitlik op meriete aanstel;
- In munisipale begrotings voorkeur gee aan basiese dienslewering deur die instandhouding en opgradering van water-, riool-, pad- en elektrisiteitsinfrastruktuur te prioritiseer;
- Waar prakties uitvoerbaar, voldoende inkomste uit water- en elektrisiteitsvoorsiening oormerk om kruissubsidiëring te vermy en infrastruktuurontwikkeling en -instandhouding te verseker;
- Verseker dat diegene wat van korrupsie en wanbestuur van munisipale finansies beskuldig word, aanspreeklik gehou, spoedig vervolg en, waar hulle skuldig bevind word, persoonlik aanspreeklik gehou word om die staat terug te betaal, benewens ander strafregtelike sanksies;
- Verseker dat interne oudit en Munisipale Openbare Rekeningekomitees veel doeltreffer waghonde word in die uitoefening van toesig en die verbetering van finansiële aanspreeklikheid wanneer munisipale finansiële en prestasieverslae hersien word, om verantwoordelike besteding en behoorlike dienslewering te verseker deur korrupte en onreëlmatige, vrugtelose en verkwistende uitgawes uit te roei;
- Verseker dat Rekeningekomitees korrektiewe maatreëls vir negatiewe ouditbevindinge van die Ouditeur-Generaal bied en, waar nodig, rekenpligtige beamptes en amptenare aanspreeklik hou, selfs in hul persoonlike hoedanigheid (soos vir wesenlike onreëlmatighede);
- Doeltreffende beskerming bied aan munisipale oudit- en forensiese beamptes en



fluitjieblasers wat in gevaar verkeer;

- Verseker dat die munisipaliteit teenoor die publiek aanspreeklik is deur raadsvergaderings toeganklik en op gereelde tye oop vir gemeenskapsdeelname te maak;
- Behoeftige huishoudings en kwalifiserende persone met gestremdhede ondersteun met verbeterde gratis basiese dienste en ander inisiatiewe wat 'n volhoubare veiligheidsnet bied;
- Gemeenskapsgebaseerde organisasies, insluitend kerke en ander geloofsgebaseerde organisasies, insluit en versterk om hul kapasiteit vir groter gemeenskaps- en maatskaplike diensverlening te benut;
- Verordeninge afdwing deur munisipale wetstoepassingsbeamptes op te lei, munisipale howe se kapasiteit te versterk en boeteskedules te hersien; en
- Onwettige mynbou in munisipale gebiede hard aanpak deur toegewyde, goed opgeleide munisipale taakspanne saam met die nasionale polisie (SAPD) en ander wetstoepassingsagentskappe te vorm om intelligensiegedrewe operasies uit te voer wat fokus op die inhegtenisneming van onwettige mynwerkers en sindikate wat onwettig ontginde minerale koop.

'n Betroubare en bekostigbare energievoorsiening

Suid-Afrika is geseën met 'n oorvloed steenkool, waarvan 'n groot deel uitgevoer word. Daar word beraam dat ons tans ongeveer 200 jaar se steenkool ondergronds beskikbaar het.

Die ACDP sal voordeel trek uit die Godgegewe vergelykende en mededingende voordeel wat Suid-Afrika in steenkool het as basislading vir elektrisiteitsopwekking, deur van skoonsteenkooltegnologie gebruik te maak.

Hoewel Eskom se behoefte aan nasionale beurtkrag grootliks opgelos is, duur lasvermindering en lasbeperking (vir nywerheidsgebruikers) onverpoos voort. Elektrisiteitsvoorsiening is onbetroubaar, met gereelde onderbrekings wat verband hou met verouderende munisipale netwerke, onwettige verbindinge en onvoldoende instandhouding van munisipale kragstelsels. Daarbenewens gaan die Nasionale Energiereguleerder van Suid-Afrika (NERSA) voort om Eskom-tariefverhogings toe te staan wat ver bo die inflasiekoers is, waarna munisipaliteite verdere verhogings byvoeg. Hierdie verhogings het 'n verwoestende uitwerking op huishoudings en ondernemings; dit verhoog nie net die lewenskoste nie, maar belemmer ook ekonomiese groei en geleenthede vir werkskepping.

Om dit reg te stel, sal die ACDP:

- NERSA beywer om verbruikers te beskerm deur redelike elektrisiteitsprysverhogings te bepleit wat huishoudings en ondernemings nie onbillik belas nie, veral gedurende tydperke van hoë energie-inflasie. Prosesse sal noukeurig ondersoek word om te verseker dat besluite regverdig en deursigtig is;
- Verseker dat munisipaliteite goedgekeurde maatstawwe vir tariefverhogings gebruik;
- Verseker dat die prys van elektrisiteit verlaag word deur die instelling van mededinging in die energiemark af te handel en meer hernubare-energiemaatskappye aan te moedig om kragaanlegte op te rig;
- Groter private toegang tot die nasionale netwerk aan hernubare-energiemaatskappye verleen en nuwe transmissie-infrastruktuur bou;
- Verseker dat munisipaliteite verouderende munisipale netwerke vervang, onwettige verbindinge uitskakel en munisipale kragstelsels behoorlik onderhou;
- Meer munisipaliteite met 'n goeie finansiële posisie aanmoedig om krag op te

wek en van hernubare-energiemaatskappye aan te koop;

- Myne, plase, fabrieke en ander kommersiële ondernemings aanmoedig om in hul eie kragopwekkingsaanlegte te belê, aangesien dit tot plaaslike ekonomiese ontwikkeling en werkskepping sal bydra;
- Terugkooppooreenkomste aangaan met diegene wat sonkrag as 'n alternatiewe kragbron kies;
- Afvalbestuur verbeter deur meer afval-na-energie-aanlegte met behulp van outoklaaftegnologie te bou. Dit sal afhanklikheid van stortingsterreine verminder en elektrisiteit en biobrandstof uit munisipale vaste afval opwek; en
- Groter gebruik van elektriese voertuie bevorder, veral munisipale busse, wat depotlaaiing en roetelaaiing ('opportunity charging') by sleutelplekke sal insluit, en gestandaardiseerde laaitegnologie oor metro's heen implementeer om interoperabiliteit tussen verskillende busvervaardigers te verseker.

Bevordering van plaaslike ondernemings en ekonomiese groei

Klein, medium en mikro-ondernemings (KMMO's) is die lewensaar van ons ekonomie. Hulle is die dryfkrag van ekonomiese groei en sekuriteit. Hulle maak nie net eerlike en lonende indiensneming moontlik nie, maar moedig entrepreneurs ook aan om werksgeleenthede vir ander te skep.

Deur plaaslike ekonomiese ontwikkeling te bevorder en klein ondernemings te bemagtig, sal ons armoedeverligting en werkskepping aanspreek en uiteindelik die lewens van ons mense en gemeenskappe, asook ons sakepotensiaal, verbeter.

Om ekonomiese ontwikkeling te bevorder, sal die ACDP:

- Die primêre administratiewe fokus van munisipaliteite uitbrei om die skepping van gunstige omgewings vir klein ondernemings in te sluit;
- Dienslewering (insluitend water, elektrisiteit en paaie) verbeter om investering te lok;
- Mededingendheid verbeter, rompslomp verminder en innovasie en entrepreneurskap aanmoedig;
- Township-ekonomieë ondersteun, met 'n fokus op die jeug;
- Publiek-private vennootskappe bou om volhoubare ekonomiese groei te skep;
- Billike finansiële bystand, opleiding en ander ondersteuning aan verdienstelike klein ondernemings bied, sodat hulle in die hoofstroomekonomie kan meeding en floreer;
- Vaardigheidsopleiding en mentorskapprogramme vir aspirant-plaaslike entrepreneurs aanmoedig, met besondere klem op die bemagtiging van vroue en die jeug;
- Met befondsers saamwerk om befondingskemas vir klein ondernemings en entrepreneurs daar te stel;
- Ondernemings aanmoedig om betaalde internskappe aan te bied;
- Meer kapitaalinvestering in plaaslike ekonomieë bevorder;
- Billike en gelyke toegang tot markte vir plaaslike sake-eienaars verseker, asook die besliste en ewehandige toepassing van handels-, sonerings- en lisensieringsverordeninge op alle ondernemings. Diegene wat die wet gehoorsaam, behoort nooit deur diegene wat dit oortree, ondermyn te word nie;
- Meer gesondheidsinspekteurs aanstel om klein ondernemings wat met voedsel handel te monitor en te verseker dat hulle in ooreenstemming met voedselveiligheids- en higiëneregulasies bedryf word;
- Die volhoubare benutting van plaaslike natuurlike hulpbronne bevorder, met 'n fokus op die ontwikkeling van ekotoerisme, wild-, vissery- en bosbousektore; en
- Verordeninge hersien om hindernisse vir die ontwikkeling van klein ondernemings te verminder. Die ACDP sal die onbedoelde gevolge van die Wetsontwerp op Besigheidslisensiering, 2025, teenstaan, wat 'n eenvormige nasionale register



vir alle formele en informele ondernemings wil skep. Dit sal verdere munisipale rompslomp en regulatoriese laste op sukkelende klein ondernemings plaas.

Paaie, vervoer en infrastruktuur

Ekonomiese groei word deur infrastruktuurontwikkeling moontlik gemaak. Om hernude staatskapasiteit te bereik, het ons doeltreffende, uitgebreide vervoer- en infrastruktuurstelsels nodig wat deur bekwame, geloofwaardige en aanspreeklike professionele persone bestuur en in stand gehou word.

Met dié doel sal die ACDP:

- Doeltreffende, veilige, bekostigbare en betroubare openbare vervoer in stand hou en uitbrei, soos geïntegreerde openbare vervoernetwerke, insluitend Bus Rapid Transit (BRT)-stelsels wat bus-, spoor- en minibus-taxidienste verbind;
- Met die Passasierspoorwegagentskap van Suid-Afrika (PRASA) saamwerk om Metrorail se herstel- en moderniseringsprogram spoedig af te handel;
- Dit sluit die herstel van bestaande nie-funksionerende spoorlyne in, asook die hantering van voortdurende uitdagings soos kabeldiefstal, vandalisme, onwettige besetting van spoorlyne en korrupsie;
- Dit oorweeg om Metrorail van PRASA weg te skuif waar munisipale kapasiteit bestaan, om 'n plaaslik bestuurde, veilige en geïntegreerde spoordiens te bou wat naatloos by ander openbare vervoernetwerke inskakel deur middel van 'n eenkaartpendeldiens;
- Verseker dat metro's en munisipaliteite paaie behoorlik onderhou en slaggate, foutiewe verkeersligte en straatligte spoedig herstel; en
- Die instandhouding van landelike toegangspaaie en grondpaaie (onderskei van provinsiale vervoerpaaie) verbeter deur moderne toepassings te gebruik om dit gelyk te maak en te bind.

Toegang tot behuising

Ons Grondwet waarborg aan elkeen die reg op toegang tot voldoende behuising. Munisipaliteite behoort meer betrokke te wees by die voorsiening van behuising, hetsy deur laekostebehuising of bekostigbare maatskaplike behuising.

Die ACDP is daartoe verbind om eiendomsreg te beskerm en eienaarskap na soveel moontlik burgers uit te brei. Ons sal verseker dat staatsgrond regverdig en produktiewer benut word, dat mense titelaktes kan bekom en meer besluitnemingsbevoegdheid het by die verkryging van hul huise en die ontwikkeling van hul gemeenskappe.

Die ACDP sal:

- Die proklamerings van dorpsgebiede bespoedig en sodoende die toekenning van titelaktes aan kwalifiserende inwoners van behuisingseenhede in munisipale besit bevorder;
- Die gebruik van staatsgrond wat nie ten volle benut word nie maksimeer deur te verseker dat dit vir die residensiële en landboubehoeftes van gemeenskappe toegeken word;
- Die behuisingsagterstand uitwis deur die ontwikkeling van bekostigbare en insluitende behuising te bevorder deur gemeenskapsbesitte selfhelpskemas beskikbaar te stel;
- Ontwikkelingsplanne implementeer om migrasiewerklikhede en -uitdagings doeltreffend te hanteer;
- Die databasis van persone op behuisingswaglyste dringend hersien en pleit

vir een toeganklike en geouditeerde nasionale lys om duplisering en vorige begunstigdes uit te skakel;

- Met nasionale en provinsiale departemente en die private sektor saamwerk om waardige aftree-oorde vir kwalifiserende persone in ooreenstemming met toepaslike wetgewing te voorsien;
- Verseker dat nuutgeboude huise behoorlik geïnspekteer word en dat kontrakteurs vir swak vakmanskap aanspreeklik gehou word. Dit sluit die swartlys van herhaalde oortreders in;
- 'n Munisipale grondoudit voltooi om geskikte grond vir gediensde erwe beskikbaar te stel, openbare deelname aan behuising aan te moedig en ekonomiese aktiwiteit te stimuleer;
- Informele nedersettings uitwis deur permanente en moderne behuisingso oplossings soos tydelike plakkershutte te prioritiseer;
- Waardigheid en veiligheid herstel deur gemeenskaplike toilette en die emmerstelsel met grootmaatwater- en sanitasie-infrastruktuur te vervang;
- Verseker dat infrastruktuur soos rioolsuiweringsaanlegte en stortingsterreine tred hou met behuisingson ontwikkeling om besoedeling, onhigiëniese lewensomstandighede en omgewingsbesoedeling te voorkom; en
- Publiek-private vennootskappe aanmoedig om deursigtigheid by die toekenning van tenders vir behuisingson ontwikkeling te verseker. Hierdie prosesse sal streng evaluasie- en goedkeuringstadiums deurloop sonder burokratiese beperkings.

Landelike, landbou- en omgewingsontwikkeling

Die ACDP glo in goeie rentmeesterskap van ons hulpbronne en sal 'n versnelde en regverdigde grondhervormings- en ontwikkelingsprogram bied. Deur landelike en landbougemeenskappe te bemagtig, versterk ons die fundamentele lewensbestaan en voorspoed van alle Suid-Afrikaners.

Die ACDP sal:

- Landbou-ontwikkeling bevorder deur boere (insluitend klein-, bestaans- en opkomende boere) te beskerm en te ondersteun;
- Die onteiening van grond sonder vergoeding teenstaan en grondhervorming en -ontwikkeling bevorder;
- Etiese leierskap na landelike munisipaliteite terugbring;
- Tradisionele leierskapstrukture ondersteun wat goeie bestuur, dienste, veiligheid en sekuriteit in landelike gebiede bevorder;
Groter samewerking tussen munisipaliteite en tradisionele leiers bevorder;
- Landelike dorpe bemagtig en ontwikkel deur klein ondernemings en toerisme te bevorder;
- Disfunksionele landelike munisipaliteite aktief vernuwe en hul kapasiteit versterk deur gekwalifiseerde munisipale werknemers te sekondeer en administratiewe stelsels beskikbaar te stel;
- Alternatiewe energie- en reënwateropvanginisiatiewe in landelike gemeenskappe aanmoedig en basiese dienste na hierdie gebiede bespoedig, en verseker dat private reënwateropvanginisiatiewe vry van burokratiese beheer en alle heffings bly;
- Landelike ontwikkeling bevorder deur landbou en voedselsekerheid te prioritiseer en klein en opkomende boere te help om kommersieel lewensvatbaar te word deur toegang tot finansiering en markte te verbeter;
- Landelike ontwikkeling bevorder deur die verskuiwing van nywerhede na landelike gebiede aan te moedig met aansporings;
- Ons 'blou ekonomie' strategies benut vir groter impak; en
- Omvattende opvoedingsprogramme oor die belangrikheid van herwinning aanpak, die aantal afvalaflaaipunte verhoog en gesubsidieerde ekonomiese



geleenthede in herwinning skep om munisipale afhanklikheid van stortingsterreine te verminder.

Toegang tot skoon water en sanitasie

Skoon, veilige drinkwater is 'n basiese reg van elke persoon in die land. Ten spyte van hierdie noodsaaklikheid is baie stede en dorpe vir lang tydperke sonder water, sodat watertenkwaens en tenks noodwatervoorraade moet versprei. Ons staan ook ernstige uitdagings in die gesig met versleggende waterinfrastruktuur en 'n afname in die gehalte van drinkwater.

Die ACDP sal:

- Private sektor-investering deur finansieringsopsies aanmoedig;
- Die finansiële lewensvatbaarheid van ons watersektor beskerm deur die Departement van Water en Sanitasie in staat te stel om die hersiene Rouwaterprysstrategie te implementeer en die Nasionale Waterhulpbron-infrastruktuuragentskap te bemagtig;
- Varswaterbronne, insluitend riviere, damme en akwifere, skoonmaak, beskerm en ontwikkel, en toetsing asook die frekwensie van verslagdoening oor watergehalte verhoog;
- Onderpresterende nasionale, provinsiale en plaaslike owerhede, asook waterrade en waterdienste-owerhede, aanspreeklik hou vir swak dienslewering;
- Verseker dat munisipale amptenare, waar toepaslik, ingevolge die Nasionale Waterwet strafregtelik aanspreeklik gehou word vir rioolbesoedeling;
- Verseker dat bekwame ingenieurs, tegnisi en loodgieters deur munisipaliteite aangestel word en, waar nodig, kundigheid uit die private sektor gebruik word om lekkasies te herstel, foutiewe meters te vervang en onwettige waterverbindinge te verwyder—ten einde 'n betroubare watertoevoer te verseker;
- Verseker dat wetstoepassingsagentskappe die 'watertenkwa-mafia' spoedig uitroe;
- Private maatskappye strafregtelik en sivilregtelik aanspreeklik hou vir besoedeling soos suurmyndreinerie en hoë vlakke van E. coli (wat op rioolbesoedeling in waterstelsels dui), asook ander waterbesoedelende bedrywighede;
- Verseker dat skole putlatrines met spoeltoilette vervang;
- Bepalings van die Wysigingswetsontwerp op Waterdienste, 2025, steun wat daarop gemik is om ons waterdienste te professionaliseer, nakoming te versterk en strafregtelike aanspreeklikheid vir volgehoue mislukkinge in te stel; en
- Bepalings in die Wysigingswetsontwerp op die Nasionale Waterwet, 2026, teenstaan wat poog om rasgebaseerde kwotas as 'n voorwaarde vir watergebruikaansoeke in te stel.



Toegang tot gesondheidsorg

Jou geestesgesondheid, fisieke en geestelike welstand, en die welstand van jou geliefdes, is van die allergrootste belang vir die ACDP. Ons sterk standpunt teen die Covid-19-inperking, wat ons ekonomie verwoes en die lewensbestaan van miljoene Suid-Afrikaners geraak het, getuig hiervan.

Suid-Afrika het beter gesondheidsorgstrukture en ondersteuningstelsels nodig wat toegerus is om ons mense met integriteit en kundigheid te dien. Ons glo ook daarin om die waardigheid en waarde van elke persoon se welstand en gesondheid van bevrugting tot die dood te bevorder, en sal toegang tot alle vorme van gesondheids- en maatskaplike sorgdienste verbeter, veral vir die kwesbaarstes onder ons.

Die ACDP sal:

- Die gehalte van diens by munisipale klinieke vir almal verbeter, met voorkeur aan bejaardes, kinders en babas. Klinieke sal goed van voorraad voorsien, kundig beman en diensgerig wees deur byvoorbeeld diensure te verleng om beter by pasiënte se behoeftes aan te pas;
- Die voorsiening van toeganklike vervoer fasiliteer vir diegene wat gereelde behandeling benodig, en onderhandel oor die lisensiëring van ambulansdienste sodat klinieke 'n ambulansdiens by brandpuntgebiede beskikbaar het;
- Gemeenskapsinisiatiewe ondersteun wat daarop gemik is om tienerswangerskappe te voorkom en bystand aan jong verwagterende moeders te bied;
- Verseker dat swanger vroue volledig ingelig word oor die kind wat hulle dra, die risiko's van aborsie en die opsies wat tot hul beskikking is;
- Alkohol-, dwelm- en rookstaakbehandelingsprogramme wat bewese sukses behaal, uitbrei;
- Gemeenskapsbewustheid oor die voordele en belangrikheid van persoonlike higiëne en 'n gesonde leefstyl verhoog;
- Primêre Gesondheidsorg uitbrei deur tuisversorging te versterk, hoofsaaklik met 'n fokus op bejaardes, jongmense in gevaar en persone wat deur diabetes, hoë bloeddruk, MIV/Vigs en tuberkulose geraak word; en
- Met kerke en geloofsgebaseerde organisasies saamwerk wat noodsaaklike pastorale, emosionele en sielkundige ondersteuning aan mense in nood bied, asook aktief aan voedingskemas deelneem en kospakkies versprei.

Ter erkenning van die kritieke rol wat kerke en geloofsgebaseerde organisasies speel om die geestesgesondheid, fisieke en geestelike welstand van mense in ons gemeenskappe te bevorder, sal ons pogings teenstaan deur die Kommissie vir die Bevordering en Beskerming van die Regte van Kultuur-, Godsdiens- en Taalgemeenskappe om meganismes in te stel om kerke en ander godsdiensorganisasies onder die dekmantel van selfregulering te keur, lisensieer en reguleer. Dit is in stryd met die reg op godsdiensvryheid (artikel 15) en die reg op vryheid van assosiasie (artikel 18) wat deur die Grondwet verleen word.

Kuns, sport en ontspanning

Munisipaliteite kan kuns, sport en ontspanning ondersteun deur programme te befonds, openbare infrastruktuur soos parke en biblioteke te bou en in stand te hou, en burgerlike geleenthede aan te bied. Plaaslike regerings bevorder ook gemeenskapsontwikkeling deur met nasionale en provinsiale departemente saam te werk. Ons glo dat die kreatiewe sektor en verskeie sportkodes almal lewensvatbare werkskeppende bedrywe is wat bevorder behoort te word.

Die ACDP sal munisipaliteite aanspoor om:

- Plaaslike skool-, gemeenskaps- en sporttoerisme aan te moedig;
- Kreatiewe, sport- en digitale-inhoudbedrywe (insluitend film, musiek, ontwerp en die snelgroeïende videospelletjie- en e-sportsektore) te ondersteun en hul potensiaal as lewensvatbare en winsgewende loopbaankeuses te ontwikkel, veral vir ons jeug;
- Sektorinfrastruktuur te ontwikkel deur fasiliteite soos openbare biblioteke, sportvelde, gemeenskapsale, teaters, kunsgalerye en kunssateljees te bou, op te gradeer en in stand te hou;
- Finansiële bystand of hulptoelaes aan kreatiewe groepe, sportfederasies en ontspanningsorganisasies wat geregistreer en finansiële aan die vereistes voldoen, te verhoog om bedrywighede en toerusting te subsidieer;
- Plaaslike feeste, sportligas en kuns- en handwerkmarkte te organiseer wat



- plaaslike talent vier en bevorder en gemeenskapsdeelname aanmoedig;
- Met private ondernemings, NRO's en provinsiale regeringsdepartemente saam te werk om hulpbronne te maksimeer en kulturele, kreatiewe en sportgeleenthede uit te brei; en
- Werkswinkels, afrigting en mentorskapprogramme te fasiliteer om jong talent te ontwikkel en volhoubare bestaansmiddele te skep.

Gemeenskapsveiligheid

Die primêre rol van die regering is om sy burgers te beskerm. Die ACDP is daartoe verbind om te verseker dat ons gemeenskappe veilig en beskerm is.

Die ACDP sal:

- Wetstoepassing versterk deur die bedryfsbegroting van die SAPD en Metropolitaanse Polisie departemente te verhoog om doeltreffende polisiëring te verseker;
- Polisiëring afwentel na die laagste regeringsvlak, afhangend van die kapasiteit van daardie vlak;
- Gemeenskappe beskerm deur polisie sigbaarheid te verhoog en meer padblokkades, stop-en-deursoek-operasies en ewekansige dwelm- en alkoholtoetse op bestuurders uit te voer;
- Grondbesettings van openbare en private eiendom voorkom;
- Gemeenskappe aktief bystaan in hul stryd teen misdadaindikate, bendegegeweld en dwelm- en alkoholmisbruik deur misdadigers, bendelede en dwelmhandelaars suksesvol in hegtenis te neem en te vervolg, die aantal snuffelhonde te verhoog en 'dwellmhuise' en onwettige sjebeens te sluit;
- Verseker dat gemeenskappe 'n groter sê het in die toestaan van dranklisensies in hul gemeenskappe deur lisensiëringsowerhede;
- Swaarder strawwe instel vir diegene wat alkohol aan onwettige drankverkoopspunte verskaf;
Verseker dat ons gemeenskappe, ekonomiese spilpunte, parke, biblioteke, speelgronde en ander openbare fasiliteite veilig, toeganklik en goed onderhou word;
- Gemeenskapstrukture soos polisieforums, buurtwagte, traumadienste en veilige skuilings vir slagoffers van geweld ondersteun en versterk;
- Burgers aanmoedig, toerus en oplei om ten volle deel te neem aan die monitering van misdaad in hul gemeenskappe;
- Die SAPD, die Suid-Afrikaanse Nasionale Weermag en die Grensbestuursowerheid versterk om ons grense te beveilig en te keer dat misdaadnetwerke en onwettige immigrasie die land binnekom;
- Terwyl alle vorme van geweld teen ongedokumenteerte buitelanders veroordeel word, verseker dat owerhede bestaande immigrasiewette streng toepas, wettige deportasies menswaardig uitvoer en korrupsie en misdadaindikate wat binne die Departement van Binnelandse Sake bedryf word, ontmantel; en
- Die beplande uitrol van 'n nasionale digitale ID teenstaan. Hoewel die regering hierdie beleid voorhou as 'n manier om identiteitsbedrog te beperk en ongedokumenteerte buitelanders op te spoor, tas dit fundamenteel 'n individu se privaatheid aan. Die beleid om sensitiewe biometriese data te sentraliseer, hou die risiko in dat onbeperkte staatsinmenging en massatoesig moontlik gemaak word, soortgelyk aan stelsels wat tipies in outoritêre regimes voorkom.



STEM ACDP

Ons almal wil 'n diensgedrewe plaaslike regering hê wat aanspreeklik is en werk, en ons wil in gemeenskappe woon wat veilig en goed onderhou is—gemeenskappe wat investering kan lok, floreer en groei.

Stem op 4 November 2026 by die stembus vir die Suid-Afrika wat jy verdien. **STEM ACDP** en verkies bekwame, betroubare mans en vroue tot jou metro of munisipaliteit wat jou en jou gemeenskap met integriteit, uitnemendheid en sorg sal dien.



Afrika Christen Demokratiese Party (ACDP)

Kontak 011 869 3941 **E-pos** info@acdparty.org.za www.acdp.org.za

Uitgegee deur die Afrika Christen Demokratiese Party, Posbus 1677, Alberton, 1450.